

Vannregion Nordland
Vannregionmyndigheten i Nordland
Nordland Fylkeskommune
Fylkeshuset
8048 Bodø

Vår dato 20.12.2012

Deres dato 01.07.2012

Vår referanse M.Bærøe

Deres referanse

Innspill og kommentarer til Vesentlige vannforvaltningsspørsmål – vannregion Nordland

Viser til høringsbrev med vedlegg av Nordland, med høringsfrist 01.01.2013

1. Generelle betraktninger

1.1 Havbruksnæringens behov for et rent vannmiljø

Fiskeri- og havbruksnæringens Landsforening (FHL) vil innledningsvis uttrykke tilfredshet med at essensielle vannspørsmål er adressert helhetlig gjennom arbeidet med implementering og oppfølging av EUs vanddirektiv. Nordnorsk Havbrukslag representerer matprodusentene innen sjømatsektoren i regionen, en sektor som har et stort potensiale og hvor mulighetene for å utløse potensialet avhenger av en vannkvalitet som er egnet for sjømatproduksjon. Regjeringen har slått fast en visjon om at Norge skal være "verdens fremste sjømatnasjon". Det er og bred politisk enighet på Stortinget om at fiskeri- og havbrukssektoren, som utgjør landets nest største eksportnæring, er viktig for norsk nasjonaløkonomi og bosettingen i distriktene.

Det er en mangel på sjømat i verden i dag. En voksende verdensbefolkning fører i seg selv til at den samlede globale etterspørselen etter sjømat øker. I tillegg anbefaler helsemyndighetene økt inntak av fisk. Norge råder over store havområder og vi har naturgitte forhold langs kysten som gjør den svært godt egnet til havbruk. Med et fortsatt stort uutnyttet potensial for tilførsel og produksjon av sjømat, står Norge i en særstilling. Med dette utgangspunktet er det realistisk for Norge å øke sjømatproduksjonen betydelig, øke andelen av verdens sjømattilførsel, og på den måten bidra til å møte verdens matvarebehov. Målet må være å kunne levere så mye sjømat som Norge har kapasitet til å produsere innenfor rammene av miljømessig, økonomisk og sosial bærekraft.

Veksten i havbrukssektoren har særlig de siste 20 årene medført vekst og utvikling i områder som ellers har lite alternativ næringsvirksomhet. Næringsaktørene har sammen med offentlig forvaltning og offensive forsknings- og kompetansemiljøer dannet grunnlaget for det som kan bli sterke regionale og nasjonale cluster.

1.2 Havbruk som miljøpåvirker

All matproduksjon påvirker miljøet. Havbruk er effektiv matproduksjon og har forholdsvis liten miljøpåvirkning. Adressert i høringsdokumentene er lakselus, rømming og næringsutslipp. Forvaltning og næring i samarbeid adresserer disse utfordringene, og til grunn ligger regjeringens "Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring" og de målsettinger som der er beskrevet. De operative målene må være målbare og baseres på indikatorer som havbruksnæringens aktører kan kontrollere. Som matprodusent skal næringen arbeide innenfor rammene myndighetene setter for bærekraftig produksjon, og skal sette inn nødvendige tiltak for å sikre dette.

På generelt grunnlag vil vi kommentere punktene næringsalter, lakselus og rømt fisk.

1.3 Utslipp av næringsalter og organisk materiale

Når det gjelder synspunkter om forurensing fra fiskeoppdrett så forundrer det oss også at en i beskrivelse av problematikken ikke nevner eller henviser til rapporten "Vurdering av eutrofieringssituasjonen i kystområder, med særlig fokus på Hardangerfjorden og Boknafjorden" fra ekspertgruppe oppnevnt av Fiskeri- og kystdepartementet i samråd med miljøverndepartementet. Når det gjelder de to nevnte fjordene som har en betydelig produksjon av oppdrettsfisk, konkluderes det med: Målinger av næringsalter i begge fjorder tyder på at verdiene ligger innenfor det man vil kunne karakterisere som meget god vannkvalitet (Klifs kriterier) i de aller fleste tilfeller". Dette, samt tilleggsinformasjon i form av "Marin overvåking Rogaland" (Blue Planet), "Miljødokumentasjon Nordmøre" og "Miljødokumentasjon Trøndelag" (Møreforskning, Aqua-kompetanse, NTNU, Sintef og kunnskapssenteret for laks og vannmiljø). Vi mener denne kunnskapen er viktig som bakgrunnsmateriale for karakterisering og risikovurdering i det videre arbeidet.

Vi mener at havbruk, med dagens kontrollregime, ikke medfører risiko for redusert vannkvalitet i vannregionen eller de vannområder hvor vi er representert. Redusert vannkvalitet i form av redusert miljøtilstand ved bunnen rett under anleggene kan, under gitte forutsetninger forekomme. Disse forholdene vil restitueres etter brakklegging, og vil ikke medføre at den generelle vannkvaliteten i en tilstøtende vannforekomst (f.eks. fjord) reduseres. Utslipp av næringsalter til vannsøylen vil sannsynligvis heller ikke medføre fare for redusert vannkvalitet.

I forurensing fra fiskeoppdrett er også utslipp av kjemoterapeutika i forbindelse med behandling av syk fisk og mot parasitter tatt med i noen av høringsdokumentene. All bruk av kjemoterapeutika i oppdrettsnæringen er underlagt kontroll, samtidig er det et felt næringen har stort fokus på. Folkehelseinstituttet har ansvar for dette og følgende er hentet fra deres siste oversikt: "Salget av antibakterielle midler ble mer enn halvert fra 2009-2011 og sett i forhold til biomasse produsert oppdrettsfisk er forbruket svært lavt. Reseptbasert statistikk fra Mattilsynet for perioden 2000-2008 viser at salg av antibakterielle midler i økende grad har gått til behandling av nyere oppdrettsarter og spesielt torsk." I 2011 ble det brukt 569 kilo antibakterielle midler og det ble produsert 1 073 000 tonn laks og ørret. Dette er reell kunnskap som er tilgjengelig, men som ikke gjenspeiler seg i beskrivelsene i høringsnotatene.

Når det gjelder forbruk av kjemoterapeutika i behandling mot lakselus så er forbruket halvert fra 2010 til 2011 (Folkehelseinstituttet: "Salget av midler mot lakselus målt i kg har blitt vesentlig redusert i 2011 sammenlignet med året før"), og næringen jobber langsiktig med det mål å sikre at mengden lakselus i havbruksnæringen holdes på et vedvarende lavt nivå, i hovedsak ved

minimal bruk av legemidler og optimalisert drift og samhandling. Dette burde også tas inn som en del av grunnlaget for risikovurdering.

1.4 Rømt fisk og lakselus

Når det gjelder biologisk påvirkning blir rømt fisk og lakselus i større eller mindre grad nevnt i høringsdokumentene. I kongelig resolusjon(er)(2010) ble dette tatt inn ("herunder rømt fisk og lakselus kunne tas med i karakteriseringen"). Når det gjelder eventuell påvirkning fra fiskeoppdrett heter det: "Når det gjelder tiltak mot påvirkninger fra akvakultur legges regjeringens Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring til grunn". Dette dokumentet er også målsettende for miljøarbeidet i næringen. I mange av høringsnotatene er disse temaene viet mye oppmerksomhet og det fremkommer til dels mye synsing. Kunnskap om eventuell innvirkning av rømt fisk og lus med "oppdrettsopphav" sin innvirkning på anadrom fiskepopulasjoner (i ferskvann, - fisk er ikke en del av karakteriseringsparameterne i sjø) er ikke avklart, og det arbeides på flere fronter med å utvikle forskningsbaserte indikatorer mht dette. Vitenskapen er heller ikke enig om graden av betydning rømt fisk og lakselus har mht anadrom fisk. Med bakgrunn i dette er disse spørsmål kategorisert som "uavklarte problemstillinger". I prosessene fram til ferdigstilte høringsnotater har vi inntrykk av at disse problemstillingene har krevd mye tid og forårsaket unødvendig støy. Kongelig resolusjon sier at dette er mulige problemområder som kan tas med. Videre sies det at "Det er kun påvirkninger som anses å være vesentlige som skal tas med i karakteriseringen" og at "Sektormyndighetene er ansvarlig for at relevante og vesentlige påvirkninger inkluderes i karakteriseringen, er premissleverandør for fastsettelse av miljømål (jf. vannforskriftens § 22) innenfor egne ansvarsområder, samt for fastsettelse og gjennomføring av tiltak (§ 22) etter eget lovverk i oppfølging av planen".

Regjeringens Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring er (løpende) lagt til grunn både fra regjeringen og næringen. Når det gjelder rømt fisk er akvakulturregelverket sentralt. Lov om akvakultur (akvakulturloven) har et miljøperspektiv i formålsparagrafen, samt et eget kapittel III; Miljøhensyn. Både Forskrift om krav til teknisk standard for flytende akvakulturanlegg (NYTEK-forskriften) og Forskrift om drift av akvakulturanlegg (akvakulturdriftsforskriften) adresserer rømmingsproblematikken. Ved siden av dette er den første i sin helhet viet krav til standard på anlegg med bl.a. formål å hindre rømming, mens dette spesifikt er tatt opp i kapittel 3; Særskilte krav ved produksjon av fisk i driftsforskriften.

Når det gjelder lus blir dette i praksis lovhjemlet håndtert av mattilsynet med bakgrunn i flere lover (Lov om dyrevelferd, Lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) og Lov om veterinærer og annet dyrehelsepersonell). Mer spesifikt ved forskriftsverket, i hovedsak "Forskrift om bekjempelse av lus i akvakulturanlegg (luseforskriften)" og mer regionale forskrifter. Med bakgrunn i dette regelverket og sektormyndighetenes ansvar og håndheving, samt næringens egne mål og tiltak, mener vi at problematikken rundt lus og rømming er godt håndtert. I vanddirektivsammenheng mener vi derfor at det vil være mer fruktbart om en i arbeidet mot forvaltningsplaner og i forvaltningsplanene henviste til regjeringens "Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring" og oppfølgingen av den (tiltak satt i verk med bakgrunn i den). Etter vår mening vil dette være i tråd med de kongelige resolusjoner og i tråd med EU-kommisjonens rapport til EU-parlamentet vedrørende implementeringen av vanddirektivet i Norge (Commission staff working document, Norway, accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the Implementation of the Water Framework Directive River Basin Management Plans av 14.) November 2012).

1.5 Vanndirektivets intensjoner

Intensjonene med vanndirektivet/vannforskriften og oppfølgingen av disse er derfor etter vår mening nødvendig og vil danne et godt grunnlag for å kunne videreutvikle sjømatnæringen og samtidig legge til rette for mulighetene til å utnytte potensialet som nasjonen har med bakgrunn i våre vannforekomster. Dette forutsatt at en i vannmiljøsammenheng har evne til å fokusere på de vesentlige utfordringene og derved kunne fremme en bærekraftig bruk av våre vannressurser sett i et langtidsperspektiv.

For å få en best mulig effektivitet hvor innhenting av informasjon, systematisering og organisering av medvirkning er viktige oppgaver, burde en etter vår mening, økonomisk og administrativt hatt et system på plass ved starten av arbeidet. I dette tilfellet er, slik vi har forstått det, er en betydelig underfinansiering i forhold til de oppgaver som forventes tatt hånd om, det største problemet.

2. Mer spesifikt til høringsdokumentet fra vannregion Nordland

Mer spesifikt til høringsdokumentet fra Vannregion Nordland har vi følgende merknader og innspill:

VESENTLIGE VANNFORVALTNINGSSPØRSMÅL

Nordland og Jan Mayen

Fiskeri og Havbruksnæringens Landsforening regionlag Nordnorsk Havbrukslag ønsker innledningsvis å bemerke at det har vært en god prosess med dette arbeidet i vannregion Nordland. Involveringen av partene har etter vår oppfatning vært tilfredsstillende og dokumentet er ryddig og oversiktlig.

Ut over dette har vi følgende innspill til høringsdokumentet:

Nordnorsk Havbrukslag påpeker at det er gledelig at vi har en så god vannkvalitet langs kysten av Nordland som står beskrevet i dokumentet. Arbeidet med vanndirektivet er særdeles viktig og vi mener at en omfattende kartlegging av bruk og interesser knyttet til vannressursene gir oss et godt verktøy for videre og riktig forvaltning av vannressursene.

Men for at dette skal bli et godt nok forvaltningsverktøy er det vesentlig at dokumentet er godt faglig fundamentert og vitenskapelig dokumentert, og i anledning dette har vi følgende innspill:

FHL Nordnorsk Havbrukslag oppfatter hoveddokumentet for Nordland som svært havbruksdominert, et fokus vi mener kan gå på bekostning av øvrige påvirkningskilder, som er nevnt i dokumentet, men på ingen måte så kvantitativt som fiskeoppdrett er her. I forhold til havbruksnæringens rolle som vannbruker henviser vi til høringsvarets innledning, men påpeker videre følgende:

Kap 4.3.4 Arealbruk og næringsutvikling,

Her støtter vi Nordland Fylke og Fiskeridirektoratets påstand om at fiskeoppdrett er en effektiv utnyttelse av sjøarealet med en lav utnyttelsesgrad i fylket.

Kap 5.2. de viktigste påvirkningene og utfordringene for vannmiljøet i Nordland er oppdrett nevnt under forurensing med bakgrunn i kjemikalier til impregnering nøter og kjemikalier til lakselus.

Dagens utslipp av kobber fra havbruksnæringen skyldes bruken av kobberholdige impregneringsmidler for nøter i oppdrettsanlegg i sjøen for å begrense begroing. På notvaskeriene, der nøtene impregneres og vaskes er det krav til oppsamling og rensing av alt avfall fra disse prosessene. Utslippene det her refereres til vil vi tro er den gradvise utvaskingen av impregneringsmidlet over tid mens anlegget står i sjøen.

Her er det viktig å merke seg at nyere kunnskap har medført at kobber for et par år siden ble tatt ut av myndighetenes liste over prioriterte miljøgifter. Kobber er et viktig sporelement for alle organismer og er derfor naturlig tilstede i vannet, og det er ingen klare indikasjoner i dag på at kobber fra oppdrettsnøter gir uakseptabel påvirkning på faunaen under anlegget eller i vannet rundt.

Bruk av kobberholdige impregneringsmidler er et begroingshindrende tiltak som dessuten indirekte bidrar til å redusere risiko for rømming gjennom å redusere begroing på noten. Det arbeides imidlertid parallelt med å finne andre løsninger for å sikre rene nøter.

I fht legemidler i bruk til avlusning og utslipp av næringssalter, så er dette presisert i den generelle høringsuttalelsen i pkt 1.3.

Vi registrerer at oppdrett i terskelfjorder nevnes som en utfordring av Fylkesmannens Miljøvernnavdeling da oksygensvikt under terskel er problematisk. Dette mener vi ikke er en godt nok dokumentert påstand. I dag stilles strenge miljøkrav til en lokalitet, og et oppdrettsanlegg blir ikke plassert i et fjordsystem der egnetheten er dårlig, dette vil direkte påvirke tilvekst, helse og dyrevelferd og fører til dårlig lønnsomhet. At en fjord har terskel er ikke i seg selv en god nok grunn til å avvise oppdrett, dette må sees i helhet med sirkulasjon, dybde, størrelse og andre parametre som måles.

Kap. 5.3.3. Rømt oppdrettslaks

Dette omtales også i kap 1.4 i den generelle høringsuttalelsen, men vi ønsker å presisere nærmere at når fylkesmannens Miljøvernnavdeling hevder at villaksen i Nordland er på et historisk lavmål så stemmer ikke dette med vår kunnskap. Havbruksnæringens Miljøfond nord har i dag 26 vassdrag under overvåking gjennom ulike miljøfondsprosjekter i nord, hvorav 11 under Sperrevassdrag Nordland i Prosjekt Utmark. Resultater fra dette viser tvert i mot at tilstanden er god i de fleste elvene, både mtp villaks og i fht innslag av rømt oppdrettsfisk. Vi registrerer også at Varpa i Nordsalten trekkes spesielt frem i vannområde Nordsalten. Dette er et vassdrag oppdrettsnæringen følger på nært hold gjennom ruseprosjektet og her er tallene svært gledelige, med dokumentert stigende villaksbestand og svært lite innslag av rømt fisk. Dette er dokumentert og står i kontrast til udokumenterte påstander som høringsdokumentet bygger på i denne sammenheng. Vi ber om at dette rettes opp.

Det vises ellers til første delen av dette høringsbrevet som omhandler disse temaene mer generelt.

Det som er gjennomgående i høringsdokumentet i vannregion Nordland er at havbruk har en dominerende tyngde i dokumentet, som vi mener kan føre til at andre utfordrende områder overses og undervurderes, som vil være uheldig i dette arbeidet. Men vi ser også at selv om dette

er gjennomgående i hoveddokumentet, så er ikke havbruk avsatt like mye plass i de enkelte vannområdene. Her er fiskeoppdrett nevnt som en av flere faktorer, sammen med vannkraft, erosjonssikring, landbruk, vannhindre, gyro, havn og industri, gruve, avløp m.m., dvs langt en langt mer nyansert oversikt som viser at det er mange faktorer som spiller inn på vannkvaliteten.

Vi ønsker også å påpeke at det er uheldig at det er så stor faglig uenighet mellom Fylkesmannen og de øvrige sektormyndighetene, her ved Fiskeridirektoratet og Nordland Fylkeskommune. Denne uenigheten vil kunne løftes ut av vanddirektivsarbeidet hvis en som skissert i kgl. res 2010 ("Forvaltningsplan for vannregion Nordland"), lot sektormyndighetene gjennom sitt lovverk håndtere sine ansvarsområder, jfr punkt 1.5 foran.

Vi stiller spørsmål ved dokumentasjonen som legges frem, og ber om at den faglige begrunnelsen bak de ulike påstandene tas opp til grundig vurdering. Det er problematisk at det er så ulike oppfatninger mellom etatene av havbruksnæringens påvirkningsgrad at dette vanskelig kan la seg forene og bidra til faglig enighet slik vi ser det.

Dette viser at mye sannsynligvis bygger på tilfeldigheter, som igjen kan ha store konsekvenser for en viktig distriktsnæring.

Havbruksnæringen er i dag avhengig av rent vann, og produserer med minimal miljøbelastning. Vanddirektivet kan bli et svært godt og viktig verktøy for forvaltningen av vannressursene våre og av sjømatproduksjonen, som både kan bidra til at maten vi produserer er ren, og at vår påvirkning på miljøet blir så liten som mulig. Derfor ønsker vi at dette verktøyet skal være begrunnet i vitenskapelig dokumenterte faglige påstander og bygget på et faggrunnlag som er reelt, ikke syning og udokumenterte påstander.

Vi mener Fylkeskommunen har gjort en god jobb i arbeidet med dokumentet mht disposisjon og oppbygging. Vi mener òg det er riktig at de ulike etatenes innspill er delt opp, da de står såpass langt fra hverandre, men vi ber om at det i neste runde vurderes om mer informasjon og dokumentasjon må fremskaffes for å få et godt nok verktøy som ikke hemmer bærekraftig næringsutvikling, men som gjør oss enda bedre rustet til å ta vare på de unike vannressursene våre.

3. Videre arbeid

Høringsdokumentet påpeker viktigheten av å legge til rette for medvirkning, og at VRM har et viktig ansvar for å tilrettelegge for at alle interesserte har mulighet til å delta aktivt i hele prosessen. Det er vesentlig å gi de som velger å delta i referansegruppa en reelle påvirkningsmulighet, for å skape et engasjement for arbeidet med vanddirektivet.

Vi vil anbefale Fylkeskommunen å etablere ei faggruppe innen havbruk som kan bistå i arbeidet og komme med innspill underveis, da vi tror at næringen vil være en viktig ressurs som vil kunne bidra med både verdifull kunnskap og erfaring.

Videre er vi av den oppfatning at det er viktig å trekke med sektormyndighetene mer i det videre arbeidet. Ikke minst er det viktig å se vanddirektivsarbeidet i sammenheng med allerede eksisterende reguleringer og pålagt dokumentasjonskrav.

Den faglige begrunnelsen for prioriteringen og klassifiseringsarbeidet må være transparent for å sikre en troverdighet til arbeidet. I de faglige vurderingene er det også her viktig at sektormyndighetene trekkes med som en faglig ressurs.

4. FHLs generelle oppfatning av arbeidet med vannrammedirektivet

Implementeringen av vannrammedirektivet er gjenstand for omfattende prosesser i mange land. FHL er opptatt av at implementeringen i Norge må være mest mulig lik arbeidet i alle EU-land. I forhold til påvirkninger fra akvakultur anses ikke rømt fisk og lus som sentrale faktorer i dette arbeidet.

FHL er opptatt av at sektormyndighetene må ta det reelle og avgjørende ansvar for karakterisering (Fiskeridirektoratet og Mattilsynet) i forhold til rømming og lus, og eventuell iverksetting av tiltak.

FHL er opptatt av at fokus og tiltak må rettes inn mot de største hovedutfordringene når det gjelder vannkvalitet og vannmiljø - dvs tungmetaller og miljøgifter. Uakseptable nivåer av disse vil kunne ramme næringsvirksomhet som produksjon av sjømat (både fiskerier og havbruksproduksjon).

Med vennlig hilsen
For Nordnorsk havbrukslag

Tor Anders Elvegård
Leder

Marit Bærøe
regionsjef